

ZOOLOGICKÉ DNY

Brno 2017

*Sborník abstraktů z konference
9.-10. února 2017*

Editoři:

BRYJA Josef, HORSÁK Michal, HORSÁKOVÁ Veronika, ŘEHÁK Zdeněk, ZUKAL Jan

Pořadatelé konference:

Ústav biologie obratlovců AV ČR, v.v.i., Brno

Ústav botaniky a zoologie, Přírodovědecká fakulta MU, Brno

Česká zoologická společnost

Místo konání: Ekonomicko-správní fakulta MU, Lipová 41a, 602 00 Brno-Pisárky

Datum konání: 9.-10. února 2017

Řídící výbor konference:

Bryja J. (Brno)

Drozd P. (Ostrava)

Horsák M. (Brno)

Kaňuch P. (Zvolen)

Křištín A. (Zvolen)

Macholán M. (Brno)

Munclinger P. (Praha)

Pekár S. (Brno)

Pižl V. (České Budějovice)

Řehák Z. (Brno)

Sedláček F. (České Budějovice)

Stanko M. (Košice)

Tkadlec E. (Olomouc)

Zukal J. (Brno)

Organizační výbor konference:

Aghová T.

Bartáková V.

Bílková M.

Bryja J.

Budka J.

Frodlová J.

Hamplová P.

Hánová A.

Horsák M.

Horsáková V.

Hroudová S.

Králová T.

Líznarová E.

Loskotová B.

Michálek O.

Mizerovská D.

Petráková L.

Poláková R.

Polášková V.

Řehák Z.

Sentenská L.

Šupina J.

Těšíková J.

Turbaková B.

Zajacová J.

Zapletalová E.

Zukal J.

BRYJA J., HORSÁK M., HORSÁKOVÁ V., ŘEHÁK Z. & ZUKAL J. (Eds.): Zoologické dny Brno 2017. Sborník abstraktů z konference 9.-10. února 2017.

Vydal: Ústav biologie obratlovců AV ČR, v.v.i., Květná 8, 603 65 Brno

Grafická úprava: BRYJA J. & HORSÁKOVÁ V.

1. vydání, 2017

Náklad 430 výtisků.

Doporučená cena 150 Kč.

Vydáno jako neperiodická účelová publikace.

Za jazykovou úpravu a obsah příspěvků jsou odpovědní jejich autoři.

ISBN 978-80-87189-21-4

jaskyniach. Ich diverzita na Balkáne je veľmi nízka, počet známych druhov v jednotlivých krajinách varíruje medzi 2 až 12. Tento nízky počet je možné vysvetliť malým počtom odborníkov, venujúcim sa tejto skupine pavúkovcov, ako aj väčším záujmom o iné ekologické skupiny, prevažne pôdne druhy patriace do čeľadí Chthoniidae a Neobisiidae.

Počas rokov 2015 až 2016 sme uskutočnili dve exkurzie do Albánska, s cieľom nájsť šťúriky čeľade Chernetidae zo vzoriek kompostov a individuálnym zberom pod kôrou stromov. Vzorky kompostov boli zbierané metódou preosevu a neskôr extrahované v Tullgrenových aparátoch. Celkovo sme získali štyri druhy šťúrikov čeľade Chernetidae. Vo vzorkách kompostov sme zaznamenali prvé nálezy rodov *Pselaphochernes* a *Lamprochernes* pre Albánsko – *P. lacertosus* (jeden samec), *P. scorpioides* (deväť samic, dva samce), *L. nodosus* (jedna samica). Pod kôrou *Pinus nigra* v subalpínskom lese bol nájdený jeden samec druhu *Dendrochernes cyrneus* (L. Koch, 1873), ide tak o druhú známu lokalitu rozšírenia druhu v Albánsku. Celkovo je tak pre faunu Albánska doteraz známych päť druhov čeľade Chernetidae.

Práca bola finančne podporená projektom VEGA 1/0191/15.

(POSTER)

Evoluční historie dvou rodů čeledě Anguinae v západním palearktu

JABLONSKI D. (1), JANDZIK D. (1), MIKULÍČEK P. (1), MORAVEC J. (2), GVOŽDÍK V. (3)

(1) Katedra zoologie, UK, Bratislava; (2) Zoologické oddělení, Národní muzeum, Praha; (3) Ústav biologie obratlovců AV ČR, Studenec

Fylogeneticky a ekologicky blízke druhy rastlín a živočíchů mohou vykazovat výrazně odlišnou genetickou diverzitu. V naší práci jsme se zaměřili na porovnání genetické diverzity a evoluční historie rodu *Anguis* a jeho fylogeneticky nejpříbuznějšího rodu *Pseudopus* zahrnujícího jen jeden druh *P. apodus* (blavor). Zatímco rod *Anguis* najdeme od Pyrenejského poloostrova po severní Írán, *P. apodus* je rozšířen od Istrie až po Kazachstán. Na tomto území druhy obou rodů obývají biotopy nížin až hor. Data na základě mitochondriální i jaderné DNA ukázala, že zatímco rod *Anguis* je značně fylogeneticky strukturován (pět druhů s genetickou distancí kolem 8 %, jejichž vnitrodruhová variabilita je pravděpodobně ovlivněna topografií terénu), *P. apodus* tvoří jen tři linie s maximální genetickou distancí kolem 4 %. Dvě geograficky nejrozsáhlejší linie korespondují se zavednou vnitrodruhovou taxonomií a jsou rozšířeny na Balkáně a západní/severní Anatólíi a na Krymu, Transkavkazské oblasti a střední Asii. Třetí fylogeneticky divergovaná linie byla detekována v Levantě. V kontrastu s rodem *Anguis* také demografické testy u blavora ukázaly, že dvě hlavní linie neprošly náhlou populační expanzí a jejich areály nebyly zřejmě tak výrazně ovlivněny historickými klimatickými

změnami. Relativně nízká genetická strukturovanost a rozsáhlá geografická distribuce blavora může souviset s migrační schopností, oviparií a ekologickou plasticitou druhu.

Tato studie byla podpořena granty VEGA 1/0073/14 a APVV-0147-15

(PŘEDNÁŠKA)

Různými cestami ke stejnému rozšíření: genetický vhlad do invaze hlaváčovitých ryb podél koridoru Dunaj-Rýn

JANÁČ M., BRYJA J., ONDRAČKOVÁ M., MENDEL J., JURAJDA P.

Ústav biologie obratlovců AV ČR, Brno

Několik druhů hlaváčovitých ryb z Ponto-Kaspické oblasti rozšiřuje svůj výskyt mimo původní areál do významných evropských povodí (mj. Rýn, Visla, střední a horní Dunaj) již od konce 20. století. Přesto dosud neexistuje komplexnější genetická studie zabývající se jejich šířením v evropských tocích. Tato skutečnost iniciovala studii, která za pomoci jaderných a mitochondriálních markerů zkoumala genetickou diverzitu a populační strukturu původních i nepůvodních populací tří druhů (hlaváč černoústý *Neogobius melanostomus*, hlaváč Kesslerův *Ponticola kessleri*, hlavačka mramorovaná *Proterorhinus semilunaris*) z oblasti pokrývající jejich společné rozšíření (dolní Dunaj, střední Dunaj, dolní Rýn) a jejich výsledky shrnujeme v předkládaném příspěvku.

Na rozdíl od obou hlaváčů, nepůvodní populace hlavačky vykazovaly pokles genetické variability, ukazující na efekt zakladatele způsobený slabým invazním tlakem (málo introdukcí/samovolné šíření). Nepůvodní populace hlaváče Kesslerova ve jsou zase prakticky nerozlišitelné od původních, což přičítáme silnému invaznímu tlaku (vícenásobné, početné introdukce ze stejného zdroje). Nepůvodní populace hlaváče černoústého pak dokonce vykazují nárůst genetické diverzity. To je pravděpodobně způsobeno křížením invazních populací pocházejících z různých zdrojů, což ukazuje na neustávající přenos těchto ryb lodní dopravou a to i mezi již zasaženými přístavy. Krom toho, že studie slouží jako typický příklad toho, jak může být společné rozšíření invazních druhů dosaženo různými cestami, dokládá dále dolnodunajský původ rýnských populací všech tří druhů a poskytuje první genetická data populace hlaváče černoústého z českého úseku Labe.

(POSTER)